

ILIE RĂDULESCU – JOURNALISTIC TRAJECTORY, IDEOLOGY, AND POLITICAL REPRESSION

Iulian Viorel Călugăru
PhD Student, Moldova State University, Chișinău, Republic of Moldova

Abstract: The article offers a comprehensive analysis of the journalistic and repressive trajectory of Ilie Rădulescu, director of the newspaper „Porunca Vremii”, one of the most influential far-right publications in interwar Romania. The study investigates not only his ideological involvement and his polemical style, but also the way in which he was transformed, through the post-war communist trials, into a negative symbol of the old media elite, punished exemplary for the crime of opinion. His case thus becomes emblematic of the process of ideological purification of the press and the instrumentalization of justice as a mechanism for legitimizing the new political order.

Keywords: nationalism, antisemitism, crime of opinion, ideological cleansing, People's Tribunal

Ilie Rădulescu¹ este unul dintre cei mai reprezentativi ziariști români care au fost puși sub acuzare în cadrul procesului din 1945. Director al ziarului *Porunca Vremii*, Rădulescu s-a remarcat printr-un stil publicistic agresiv, marcat de un naționalism radical, dar și printr-o rețea bine organizată de susținători. Considerat o figură centrală în promovarea unor poziții ideologice extreme, el a devenit un exemplu reprezentativ pentru modul în care regimul comunist a redefinit noțiunea de vinovăție jurnalistică.

El însuși declara: „*Am fost un luptător dedicat ideilor în care am crezut cu toată pasiunea și forța mea; am promovat, cu întreaga mea energie, idealul național și toate poruncile ce mi-au fost îndreptate, identificându-mă cu fiecare manifestare a acestuia, pe care dumneavoastră le acuzați*”², toate acestea izvorând dintr-un idealism sincer, neîntinat de vreun interes personal.

În fața acuzațiilor ce-l asociau cu cei mai vinovați criminali de război, Ilie Rădulescu le-a reamintit judecătorilor că valorile naționale ale unui popor nu pot fi măsurate prin sentimente sau resentimente personale, care se estompează în fața intereselor patriei. El sublinia de asemenea că guvernării României au dat semne repetate de neînțelegere și chiar dezorientare față de realitățile interbelice, manifestate prin diverse grupuri și acte de putere.

Ilie Rădulescu a acuzat deschis deciziile politice: „*Am oscilat între diverse divagații platonice și, prin aceasta, am agravat situația, urmând o linie de politică externă departe de a fi fericită sau concludentă.*” Nu și-a iertat nici criticile, care îl acuza de pro-Hitlerism, răspunzând provocator: „*Dacă unii jurnaliști pledau pentru apropierea de Germania, oare pot comuniștii să*

¹ Ilie Rădulescu, născut la 13 septembrie 1898, Mihăița Dolj, fiul agricultorilor Gheorghe și Maria, doctor în economie al Universității din Torino. Din 1932 editează ziarul „Porunca Vremii”(devenit cotidian din 1936). La 22 martie 1935 organizația LANC din București sărbătorea intrarea lui Ilie Rădulescu în rândurile ei. A fost martor al acuzării, în iulie 1937, în procesul anti-Groza (procesul Frontului Plugarilor). În martie același an a organizat sărbătorirea lui A.C. Cuza, primind adeziunile episcopilor Andrei Magieru al Aradului și Gurie al Basarabiei (vezi „Țara Noastră”, 27 martie 1937). La 25 august 1937 „Porunca Vremii”- sub conducerea sa - a lansat cel mai dur atac antievreiesc, prin Referendumul național, după ce a publicat o serie de articole pro-italiene (la 4 iunie, Revoluția fascistă în marș triumfal, iar la 5 iunie 1937, Sufletul Italiei mari). Ilie Rădulescu îi exclude din redacția ziarului pe Gr. Beza și secretarul general de redacție Diaconescu, semn al rușii cu legionarii, concomitent înființându-se Sindicatul Presei Creștine periodice, al cărui președinte de onoare este ales A.C. Cuza. La 20 decembrie 1938 „Porunca Vremii” ia atitudine față de Mișcarea naționalistă și Frontul Renașterii Naționale (articol cenzurat), afirmând că „noul și unicul partid politic poartă girul și se va mișca sub influența și controlul Coroanei”.

² A.C.N.S.A.S., fond penal, dosar 40012, vol 10, f. 473-488, depoziție

mă incrimineze fără să recunoască că, astfel, ofensează politica externă clară și remarcabilă a Rusiei Sovietice?”³

Detaliile despre activitatea jurnalistică a lui Ilie Rădulescu includ rolul său în definirea liniei editoriale a ziarului *Porunca Vremii*, legăturile sale cu diverse curente politice din epocă și contribuția sa la formarea unei anumite paradigme naționaliste în spațiul public românesc. De asemenea, analiza cuprinde reacțiile autorităților, modul în care acuzațiile au fost formulate și impactul procesului asupra imaginii sale publice. Rădulescu a fost transformat dintr-un lider de opinie influent într-un simbol negativ al unei epoci ce trebuia condamnată.

Imediat după 23 august 1944, scena politică românească s-a schimbat radical, comuniștii și forțele de stânga profitând de noul context pentru a prelua controlul asupra discursului public. În acest climat, presa și ziaristii asociați cu regimul antonescian sau ideologia naționalistă au devenit ținte principale ale epurărilor. Autoritățile instaurate după 1944 au promovat eticheta de „dușman al poporului” pentru intelectuali și gazetari care susținuseră interesele naționale în detrimentul liniei pro-sovietice, justificând represaliile ca un act de justiție populară și de eliminare a influențelor „reacționare”. În acest context tensionat, Legea nr. 312 din 24 aprilie 1945 a fost promulgată pentru a elimina presa tradițională de dreapta, oferind presei de stânga oportunitatea să domine spațiul mediatic. Aplicarea legii a culminat cu un Proces al ziaristilor în fața Tribunalului Poporului, care la 4 iunie 1945 i-a judecat ca pe niște adevărați criminali de război pe principalii gazetari ai presei naționaliste interbelice. Acest proces politic a marcat încetarea bruscă a libertății de exprimare tradiționale și începutul epurărilor sistematice în media, prefigurând instaurarea controlului totalitar asupra presei. Ilie Rădulescu s-a remarcat în perioada interbelică drept un gazetar influent al curentului naționalist-conservator. De profesie jurist (menționat adesea cu titlul de *doctor*), el a devenit cunoscut mai ales ca director al ziarului „Porunca Vremii”, una dintre cele mai combative publicații de dreapta din anii '30–'40. În 1932, fondatorul ziarului *Porunca Vremii* – publicație ce, în doar patru ani, a reușit să atingă un tiraj important și 10.000 de abonați – a descris activitatea gazetarului ca fiind esențială: un adevărat depozitar al frământărilor de opinie publică, un cronicar al curentelor ideologice și al evenimentelor concrete, un martor al dorințelor și nevoilor care animă masele, un produs autentic al spiritului colectiv.

Opiniile radicale ale lui Ilie Rădulescu au fost influențate de mai mulți factori, printre care contextul istoric, ideologia naționalistă și propaganda vremii. Atitudinea sa ar putea fi explicată și prin dorința de a-și menține influența politică și jurnalistică, aliniindu-se liniei ideologice dominante a vremii. Viziunea sa era modelată de o combinație de convingeri ideologice, influența propagandei de extremă dreapta și contextul politic internațional, ceea ce l-a determinat să susțină și să difuzeze idei antisemite și radicale. Ziaristul nu a încetat, în mod repetat, să susțină ideea internării lor în așa-numitele *lagăre de muncă*, afirmând câmpiile și drumurile României au fost pregătite să primească cu entuziasm „armatele muncitoare ale lui Israel”.⁴

Sub conducerea sa, „Porunca Vremii” a promovat un naționalism vehement, adesea marcat de retorică antisemită și anti-bolșevică, poziționându-se ferm împotriva democrației parlamentare pe care o considera coruptă și slabă. Profetic afirmase, că doar o ruptură totală de trecut – așa cum propune comunismul prin respingerea tradițiilor și valorilor istorice – poate genera o condamnare radicală a burgheziei românești.⁵

Comunismul, prin „*distrugerea totală a trecutului*”, nu se limitează la reforme superficiale, ci dorește să demonteze în mod complet moștenirea culturală și istorică care, potrivit acestei

³ Ibidem

⁴ „Porunca Vremii”, nr. 1973, 4 iulie 1941

⁵ Ibidem, nr. 1911, 4 aprilie 1941

perspective, menține și întărește valorile burgheze. Astfel, numai o ideologie care negă complet trecutul poate ridica o „anatemă” – o condamnare profundă – asupra acestor valori. Ilie Rădulescu și-a exprimat clar opțiunile politice, declarând: „*Din 1932, m-am dedicat promovării naționalismului în România, arătând simpatie față de diversele forme de naționalism european, fie că vorbim de fascism sau național-socialism.*”⁶

Ilie Rădulescu a fost contemporan și colaborator cu figuri ca Nichifor Crainic (ideologul tradiționalist al revistei *Gândirea*) și a împărtășit viziunea acestora despre necesitatea unui stat autoritar care să apere valorile naționale creștine. Statul român a promovat o atitudine anti-bolșevică în perioada României Mari printr-o serie de măsuri integrate care vizau atât educația, cât și cultura și controlul politic: Programele școlare și manualele au fost revizuite pentru a pune accent pe valorile naționale și istoricul de unitate al țării, prezentând ideologiile bolșevice ca o amenințare la adresa suveranității și identității naționale. Presa, radiodifuziunea și alte mijloace de comunicare erau folosite pentru a transmite mesaje anti-comuniste, subliniind pericolele pe care le-ar reprezenta influențele bolșevice. Astfel, s-au creat narațiuni care accentuau importanța apărării tradițiilor și a valorilor românești. Statul organiza evenimente publice și sărbători naționale care întăreau mândria de a aparține unei tradiții istorice bogate, prezentând orice influență externă, inclusiv bolșevică, ca o amenințare la adresa identității naționale. Pentru a preveni răspândirea ideilor comuniste, autoritățile au adoptat măsuri de supraveghere și control politic, marginalizând mișcările cu orientare bolșevică și asigurând o poziție fermă împotriva subversiunilor interne. Activitatea publică a lui Ilie Rădulescu se întemeia, în mod evident, pe principiile enunțate în „*Porunca Vremii*”. Era bine cunoscut faptul că ziarul său, împreună cu conducerea acestuia, beneficia de subvenții lunare – la fel cum se întâmpla și cu Mihail Stelescu, de la „*Cruciada Românismului*”, și chiar cu Lucrețiu Pătrășcanu.⁷ Nu e de mirare, astfel, că ziarul lui Ilie Rădulescu a fost perceput ca având sprijin financiar de la Hitler. Într-un asemenea context, în care toate organizațiile evreiești din capitală au îndrumat filialele din țară să mențină boicotul asupra produselor de origine germană, „*Porunca Vremii*” a fost vizată de cercurile financiare și comerciale evreiești.⁸ Publicul interbelic îl percepea ca pe un lider de opinie al dreptei naționaliste, influența sa extinzându-se prin tirajul ziarului și prin rețeaua de intelectuali pe care îi inspira. La rândul său, după ce a devenit cotidian pe 10 mai 1935, ziarul a lansat campanii ample și consistente de atacuri antievreiești.⁹ De la acea dată, intensitatea și frecvența atacurilor antievreiești a crescut considerabil, fiind utilizate pancarte, afișe, fluturași, caricaturi și lozinci precum „*Nu cumpărați nici un ac de la jidani!*” etc. Prin acestea se urmărea construirea unui inamic comun, care să unească și să mobilizeze masele în jurul unei identități naționale „*pure*”, prezentând evreii ca un element străin și destabilizator în societatea românească. În contextul tensiunilor legate de influența germană, atacurile antievreiești serveau și pentru a contesta impactul unor forțe percepute ca externe, sugerând că evreii ar avea legături strânse cu interesele economice sau politice ale unor puteri străine. Prin subminarea imaginii comunității evreiești, se dorea redefinirea peisajului politic și economic al țării, creând diviziuni și canalizând nemulțumirile populației spre un vinovat comun. Legația germană s-a manifestat cu generozitate, acordând „*Poruncii Vremii*” fonduri pentru mobilier modern, iar reprezentanții săi frecventau redacția. Totuși, această notorietate l-a transformat după 1944 într-o țintă predilectă a noilor autorități, care îl priveau drept exponent al

⁶ A.C.N.S.A.S., fond penal, dosar 40012, vol. 9, f. 5, Proces verbal de interogatoriu, 29 martie 1945

⁷ Informații primite de la contabilul Kaufmann (Conform notei din 13 iulie 1936, în loc. cit., dosar 40012, vol 12. f. 266).

⁸ Ibidem, vol. 13, f. 7, Nota SSI – Secțiunea a 4-a, 22 ianuarie 1935.

⁹ „*Porunca Vremii*” nr. 91, 21 ianuarie 1935: Dezastrul românesc din capitala Moldovei, 90% din toată activitatea economică și profesională a lașilor în stăpânirea jidanilor

„presei fasciste”.¹⁰ Aceste relații s-au dovedit a fi nu doar durabile, ci și profitabile. În octombrie 1939, când germanii suspendaseră subvenția pentru două luni, Ilie Rădulescu a făcut demersuri insistente la legăție pentru a o restabili.¹¹ Totodată, ziarul său s-a confruntat de mai multe ori cu opoziția guvernamentală față de orientarea politică promovată, fiind confiscat, de exemplu, numărul 757 din 5 iunie 1937, care a fost împiedicat să ajungă la cititori.¹² Odată cu intrarea României în război, asemenea măsuri au devenit mult mai frecvente: orice fragment care nu se conformează normelor de cenzură era confiscat.¹³ Chiar și în acest context, redacția *Porunca Vremii* nu a renunțat la criticile sale antiguvernamentale. Ilie Rădulescu nu a ezitat să-l atace nici pe Armand Călinescu, adresându-i, pe 17 noiembrie 1938, o scrisoare extrem de dură. În acest document, el își exprimă clar nemulțumirile față de politica și deciziile acestuia, afirmând răspicat: „*Ne-ai proscris pe toți. Treaba dumitale! Dar cu toate infamiile jidanilor și cozilor de topor puse în circulație pe seama mea, se întâmplă ceva care atinge grav onoarea mea și a luptei mele rămasă curată.*” Această declarație reflecta frustrarea și poziția intransigentă a lui Ilie Rădulescu în raport cu autoritățile vremii. În această scrisoare vehementă adresată lui Armand Călinescu, Ilie Rădulescu își exprimă indignarea față de restricțiile impuse de guvern, acuzându-l direct de cenzură și persecuție: „*Ai dat ordin să nu se scrie nimic împotriva jidanilor... Ne-ai lovit îndeajuns, dle Armand Călinescu. Ne-ai luat toate mijloacele de apariție. Dumnezeu știe cu câte sacrificii reușesc să nu închin steagul unei lupte de care are nevoie țara. De ce vrei să ne iei acum și onoarea? Dacă e vorba că d-ta hotărâști să murim, de ce ne mai chinuiești? Suprimă-ne pur și simplu! Îți stă în putere, o știu, și te rog să alegi mai curând calea aceasta decât să ne impui cununa de spini a nedemnității.*” Ziaristul Ilie Rădulescu își manifesta astfel furia față de măsurile represive luate împotriva publicației sale și vedea în acestea nu doar o încercare de suprimare a activității sale jurnalistice, ci și o atingere adusă onoarei și principiilor sale. Totodată, scrisoarea arată o viziune extremă asupra luptei ideologice pe care o considera esențială pentru țară.¹⁴ Tonul scrisorii lui Ilie Rădulescu, marcat de dramatizare și indignare, concentrează întreaga vinovăție asupra ministrului de interne de atunci, Armand Călinescu, care ulterior avea să devină prim-ministru. Îndrăzneala jurnalistului a depășit orice limită, atacurile sale fiind extrem de directe și lipsite de rețineri. Despre Ilie Rădulescu, aceeași sursă – *Spiridon*, un colaborator cu experiență în lumea jurnalistică – nota, la 6 aprilie 1942, că între anii 1936-1938, „*a haiducit după bunul plac*”. Ilie Rădulescu a acționat fără constrângeri, atacând și criticând după propriile convingeri, fără a se supune unor norme stricte sau unor interese externe. Cu toate acestea, îl descria drept „*un vechi luptător antisemit, care a avut de înfruntat urgia tuturor politicianilor*”, adăugând că, deși nu a ocupat o funcție ministerială, era „*deștept, dinamic, cinstit și iubit de nemți, conducând singura gazetă naționalistă din țară*”. Totuși, deși „*Spiridon*” manifesta o anumită simpatie față de Ilie Rădulescu, observa că acesta nu a oferit dovezi clare pentru a se disculpa de acuzațiile care i se aduceau. Ilie Rădulescu nu a oferit argumente solide sau dovezi care să-i susțină nevinovăția. În schimb, „*a răspuns cu înjurături triviale, cum nu s-a pomenit încă în publicistica noastră*”, evidențiind astfel stilul său polemic și radical, care îi adusesese atât susținători, cât și numeroși adversari.¹⁵ Ziaristul a fost activ și constant în promovarea unor idei antisemite, era o figură controversată, atacată sau contestată de politicieni, pentru că opiniile sale l-au adus în conflict cu

¹⁰ A.C.N.S.A.S., fond penal, dosar 40012, vol. 13, f. 27, Notă confidențială SSI nr. 02671 din 13 mai 1935

¹¹ Ibidem, vol. 12, f. 283, nota din 24 octombrie 1935

¹² Și alte ziare au aceeași soartă: „Frontul” nr. 98/3 iunie și „Curentul” nr. 3354/1937, confiscate și ele de poliție.

¹³ Un exemplar, numărul 2398 din 4 decembrie 1942, în care un pasaj atribuia Duceului cuvinte critice la adresa României, ceea ce va duce la confiscarea tirajului (A.C.N.S.A.S., fond penal, dosar 40012, vol. 13, f. 275).

¹⁴ Articol cenzurat, în „Porunca Vremii”, Pagini de istorie, Dărji în fața furtunii, (Ibidem, 39-41).

¹⁵ Ibidem, f. 63.

diverse forțe politice. Dar era și un ziarist capabil, energic și incoruptibil. Aprecierea de către nemți sugerează o apropiere ideologică sau politică de Germania nazistă, ceea ce era relevant în contextul geopolitic al perioadei. Caracterul extrem și fără precedent al limbajului folosit de Rădulescu în răspunsurile sale publice, subliniat de „*Spiridon*”, reprezintă un detaliu care pune în evidență stilul său polemic, radical și lipsit de rețineri, ceea ce probabil i-a adus atât susținători fideli, cât și numeroși adversari. În ciuda stilului său agresiv și controversat, Ilie Rădulescu a reușit să atragă susținători. Chiar dacă răspundea acuzațiilor într-un mod trivial și polemic, ideile și demersurile sale jurnalistice rezonau cu anumite segmente ale societății, îndeosebi cu cele care împărtășeau viziunea sa naționalistă. Demersurile sale au primit multe simpatii, îndeosebi din partea unor figuri importante ale epocii, cum ar fi Nichifor Crainic. Din perspectiva lui Crainic, Ilie Rădulescu s-a remarcat printr-o abordare documentată a „*chestiunii evreiești*”, depășind simpla „*gălăgie romantică*” oferind o bază statistică și publicistică acestui subiect, astfel „*el a dat conștiinței naționaliste militante cotidianul antisemit, care îi lipsea*”.¹⁶ Ilie Rădulescu avea legături mai vechi cu mișcarea legionară, cunoscându-l pe Virgil Serafim.¹⁷ În februarie 1936, Ion Moța le-a transmis legionarilor, printr-o circulară, că au ordin din partea Căpitanului să nu mai citească publicația „*Porunca Vremii*”, deoarece aceasta l-ar fi denigrat pe conducătorul lor. Deși inițial existaseră unele semne de simpatie reciprocă, publicația a ajuns să fie ținta unor atacuri concertate și din partea legionarilor.¹⁸ Inclusiv Legația Germaniei a reacționat împotriva publicației, considerându-se vizată de articolele semnate de P. Bănescu. Drept urmare, la 24 februarie 1936, Ilie Rădulescu a fost convocat la sediul acesteia și avertizat că astfel de texte „*dăunează grav cauzei naționaliste*”. Într-un gest provocator, a doua zi, „*Porunca Vremii*” a publicat un nou articol elogios la adresa lui Titulescu.¹⁹ De altfel, Ilie Rădulescu avea să folosească frecvent astfel de îndrăzneți pentru a-și menține interlocutorii în tensiune.

Începând cu 1935, Ilie Rădulescu a susținut o serie de conferințe pe teme naționaliste. Să fi fost doar impactul său asupra publicului suficient pentru a menține atenția organelor de supraveghere? La Galați, pe 3 noiembrie 1935, și ulterior la Ploiești, el a vorbit despre „*România de azi*” și despre „*Porunca Vremii*” naționalistă, în fața a 600 de participanți. În discursurile sale, ziaristul a criticat implicarea multor politicieni în consiliile de administrație ale societăților pe acțiuni evreiești, considerând că acest lucru influența negativ politica statului. Pe 24 noiembrie, la Craiova, în sala Teatrului Național, a susținut o conferință despre „*Educația națională*”, atrăgând un public de 900 de persoane. Discursul său, intens aplaudat, a avut din nou un caracter antievreiesc, inclusiv prin manifestul lansat pentru înființarea Asociației „*Frăția Olteană*”. Întors la Craiova, tot pe scena teatrului, a susținut în fața a peste 1.200 de persoane conferința intitulată „*Care este „Porunca Vremii” naționaliste?*”. Ulterior, la 19 ianuarie 1936, a vorbit la Buzău, într-un eveniment organizat de Cercul studentesc „*Alexandru Marghiloman*”, în fața a 600 de participanți. Cu această ocazie, Gheorghe Pâslaru, directorul ziarului „*Acțiunea Buzăului*”, l-a prezentat pe Ilie Rădulescu cu numeroase elogii. Pe 8 martie 1936, I. Rădulescu a susținut o conferință în sala „*Sidoli*” din Iași, iar pe 22 martie a vorbit la Timișoara, unde Sindicatul Ziariștilor Profesioniști din Banat i-a organizat prelegerea „*Statul național*”. În aceeași zi, la Teatrul „*Traian Grozăvescu*” din Lugoj, a prezentat tema „*Tragedia neamului românesc*” în fața elevilor, ceea ce a determinat poliția locală să își exprime rezervele, recomandând ca, pe viitor, astfel de conferințe cu caracter politic de extremă dreaptă să nu mai fie accesibile tinerilor. Câteva zile mai târziu, pe 25 martie,

¹⁶ În din nou la luptă, în „*Porunca Vremii*”, nr. 1037, 25 martie 1937. Vezi și alte interpretări, dintr-un registru foarte larg, la Leon Volovici, *Ideologia naționalistă și problema „evreiască” în România anilor '30*. Ed. Humanitas, 1995.

¹⁷ Confirmată de nota SSI din noiembrie 1934 (A.C.N.S.A.S., fond penal, dosar 40012, vol. 13, f. 3).

¹⁸ Ibidem, vol. 13, f. 84. Circulara

¹⁹ Ibidem, F. 85, Nota informativă din 25 februarie 1936

Rădulescu a susținut o nouă conferință la Galați, în sala Teatrului „Central”.²⁰ Pe 5 aprilie 1936, Ilie Rădulescu a susținut o conferință la Teatrul din Brăila, în fața a 500 de persoane, abordând tema *România de azi și imperativele ideii naționale creștine*.²¹

Ideile din discursurile naționaliste ale șefului ziarului „Porunca Vremii” se regăseau în multe din propriile lor păreri, poate nu atât de direct amenințătoare pentru cei pe care acesta îi desemna drept dușmanii naționali: evreii. Mulți elevi și studenți, cu o mare dificultate de a percepe adevărul, au apreciat conținutul acestor discursuri naționaliste ca pe o adevărată revelație a adevărului, devenind ei înșiși naționaliști. Ei nu aveau acces la informații diverse și echilibrate. Discursurile naționaliste erau adesea singura sursă de informare pentru ei, ceea ce contribuia la formarea unor opinii bazate pe prejudecăți și informații incomplete sau false. Discursurile lui Ilie Rădulescu și ale altor figuri naționaliste conțineau adesea informații false sau exagerate, prezentate într-un mod care să pară științific sau credibil. De exemplu, Ilie Rădulescu a susținut că 83% din industria cinematografică de la Hollywood era controlată de evrei, o afirmație care, deși nefondată, dădea impresia de exactitate prin utilizarea de procente specifice.

Discursul antisemit și cel împotriva străinilor în general a alimentat credințe de care cu greu se scapă, mai ales că viața oferise românilor exemple care justificau, dintr-o anumită perspectivă, incriminările autorului. Antisemitismul din România interbelică nu a fost doar o imitație a măsurilor luate de autoritățile germane, ci a avut și rădăcini locale profunde. Cu toate acestea, influența ideilor și politicilor naziste a jucat un rol în intensificarea sentimentelor antisemite în România. Evreii erau adesea percepuți ca având un rol disproporționat în economie, finanțe și cultură, ceea ce alimenta suspiciunile și ostilitatea față de ei. În ciuda influenței naziste și a sentimentelor antisemite existente, implementarea unor măsuri extreme împotriva evreilor a întâmpinat rezistență din partea unor segmente ale societății românești. Existau voci care se opuneau discriminării și persecuției evreilor, inclusiv din rândul intelectualilor, politicienilor și unor membri ai comunității religioase.

Deși poate părea contradictoriu, atacurile directe ale ziarului „Porunca Vremii” împotriva Germaniei, hitlerismului și fascismului pot fi explicate printr-o combinație de motive personale, financiare și editoriale. Unul dintre motivele posibile pentru care Ilie Rădulescu a atacat Germania și hitlerismul ar fi putut fi legate de finanțe. Este posibil ca Rădulescu să fi fost nemulțumit de lipsa de sprijin financiar din partea Germaniei sau să fi dorit să forțeze primirea unei subvenții germane. Atacurile împotriva baronului Rüdigen Adelman, însărcinatul cu afaceri trimis de Berlin la București, ar fi putut fi o modalitate de a atrage atenția și de a exercita presiuni pentru a obține sprijin financiar.²²

„Porunca Vremii” era cunoscută pentru independența sa editorială și pentru faptul că nu ezita să abordeze subiecte controversate. Atacurile împotriva Germaniei și hitlerismului ar fi putut fi o dovadă a acestei independențe, demonstrând că ziarul nu era sub influența directă a propagandei naziste și că era dispus să critice orice formă de extremism, indiferent de sursa sa. Este posibil ca Rădulescu să fi avut motive personale pentru a ataca Germania și hitlerismul. Poate că a simțit că nu a fost tratat corect în legătură cu Olimpiada de la Berlin sau că a avut alte neînțelegeri cu reprezentanții Germaniei. Aceste motive personale ar fi putut influența conținutul editorial al ziarului. Putea să existe și o strategie de poziționare, deoarece într-un mediu în care

²⁰ Vezi în ordine, nota Inspectoratului Regional I Ploiești nr. 32685/5noiembrie 1935; notele telefonice ale Poliției Craiova nr. 6914/24 noiembrie 1935 și 7030/1 decembrie 1935; nota Poliției Ploiești nr. 1695/17 ianuarie 1936; notele Poliției de Siguranță nr. 18389/7 martie și 14 martie 1936; nota Inspectoratului Regional I Ploiești nr. 8990/18 martie 1936; nota Poliției Lugoj nr. 2597/24 martie 1936 (Ibidem, vol. 13, f. 55, 60, 64, 71, 87, 88, 89, 92.)

²¹ Ibidem, vol. 13, f. 95, Nota Inspectoratului Poliției Ploiești nr. 11732/6 aprilie 1936

²² Ibidem, f. 124-125, Nota SSI -Secția a III-a din 25 octombrie 1936

multe publicații erau reticente să critice direct Germania și hitlerismul, „Porunca Vremii” ar fi putut să se diferențieze printr-o abordare mai curajoasă și critică. Aceasta ar fi putut atrage cititori care căutau o perspectivă mai independentă și critică asupra evenimentelor internaționale. Aceste atacuri demonstrează că, în ciuda atitudinilor sale antisemite, Ilie Rădulescu și ziarul său nu erau sub influența directă a propagandei naziste și erau dispuse să critice orice formă de extremism.

Chiar și relațiile cu casa regală au fost marcate de tensiuni și dezacorduri. În conturarea reacțiilor grupurilor naționaliste la demersurile cercurilor regaliste care urmăreau concentrarea puterii în mâinile lui Carol al II-lea, prezența lui Ilie Rădulescu s-a impus constant. Ziarul său a devenit un spațiu de întâlnire pentru numeroase adunări, în special pentru întâlnirile Cercului „Octavian Goga”, încă de la instaurarea dictaturii regale. Membrii cercului erau profund îngrijorați de evoluția situației interne, dar și de presiunile externe deosebit de serioase. La o reuniune a cercului, desfășurată pe 15 ianuarie 1940 și la care au participat, pe lângă gazdă, și Leon Scridon și C.C. Brăescu, s-a subliniat ideea că nu este departe momentul când vor fi și ei implicați în război. În cadrul discuțiilor s-a observat că „*Germania va adânci și definitivă alianța sa cu URSS, fapt care va complica situația României, mai ales întrucât, pe măsură ce prietenia ungaro-italiană se consolidează, activitatea diplomației române pentru dezvoltarea altor alianțe este redusă*”.²³

Într-un articol intitulat *Noua Sfântă Alianță*, Ilie Rădulescu nu a ezitat să-i ironizeze și să-i critice pe Aliiați, fără a se abține de la remarci dure. El susține că, dacă în viitor imprudența va prevala, Aliiații vor adopta soluția de a institui un Consiliu European – practic o nouă Sfântă Alianță sau o altă formă a Ligii Națiunilor, stabilită undeva, dar cu o prezență esențială la Moscova. Rădulescu avertizează că, odată implementată o astfel de structură, vor reapărea rivalitățile, competițiile, interesele și tendințele imperialiste, iar conflictul se va relua de la zero – de data aceasta cu un fanatism neschimbat, arme mai sofisticate și tineri entuziaști, gata să se implice ca eroi în lupte pentru cauze dificil de rezolvat. În concluzie, el subliniază că ideea unei păci eterne este o simplă iluzie, iar adevărata pace pe care Europa ar trebui să și-o dorească este cea în care naționalitățile libere și statele independente cooperează cu gândul unei posibile unificări, un secret încă ascuns al viitorului.²⁴ Nu putem ignora profunzimea explicației privind modul în care s-a format alianța împotriva Axei, la fel cum este remarcată și atitudinea fatalistă a ziaristului. Așa cum s-a întâmplat și în numeroase ocazii anterioare, Ilie Rădulescu a refuzat sprijinul promonarhic solicitat de Constantin C. Giurescu, consilierul regal de atunci, în cadrul unei întâlniri de presă din 27 iunie 1940. Ilie Rădulescu a subliniat că deciziile luate nu erau în spirit românesc și că nu aveam de cedat nimic, la care Giurescu a răspuns aspru: „*În cazul acesta d-ta n-ai să mai scrii nimic.*”²⁵ Furorul protestului vehement și replicile categorice ale consilierului regal au generat un val de comentarii contradictorii. Autoritățile Siguranței au reținut rolul directorului *Poruncii Vremii* în organizarea opoziției împotriva regelui Carol al II-lea și a guvernanților implicați în cesiunile teritoriale din vara anului 1940. Totodată, se constată că Ilie Rădulescu a încercat să reunească în jurul lui Gheorghe Brătianu forțele naționaliste, atrăgând în special liderii Blocului Generației 1922. Sursele, însă, sugerează că acesta nu a beneficiat de sprijinul Germaniei și Italiei, fiind recunoscut ca un „profitor al doctrinei naționaliste.”²⁶ După cesiunile teritoriale impuse în iunie 1940, a venit și cedarea unei părți din Transilvania, adăugând un gust amar de neîndurător pierdere. La doar câteva zile după Dictatul de la Viena, Biroul Presei a interzis publicarea unui articol din *Porunca Vremii*, intitulat sugestiv „*Ne cheamă Ardealul!*”. În acest veritabil manifest, ziarul și

²³ Ibidem, vol. 12, f. 163. Nota informativă din 16 ianuarie 1940

²⁴ „Porunca Vremii”, nr. 2522, 19 mai 1943

²⁵ A.C.N.S.A.S., fond penal, dosar 40012, vol. 12, f. 29-30. Nota siguranței din 30 iunie 1940

²⁶ Ibidem, 26 iulie 1940, f. 33

conducerea sa susțineau că „niciun dictat nu a reușit să ștergă din istorie dreptatea și să sugrume chemările sângelui și ale pământului... Poporul român este în doliu. În fiecare casă domnește jalea, iar gândurile se unesc mai mult în fața morții decât a vieții.”²⁷

Când generalul Ion Antonescu a ajuns la putere, a fost privit – asemenea lui Stelian Popescu – ca o oportunitate unică, o șansă de neegalat. În articolul „*Salvatorul*”, se sublinia că Ion Antonescu nu era doar un simplu comandant care emite ordine, ci, mai presus de toate, se manifesta ca un preot ce oficia și dezvăluia misterul din „*potirul providențial*”. Pentru autor, Nația reprezenta totul, un ideal atât de primordial încât orice altceva devenea neînsemnat.²⁸

Ziaristul Ilie Rădulescu s-a expus într-un mod atât de deschis încât mulți l-au considerat responsabil pentru marile tragedii ale anilor '40. Într-o scrisoare adresată generalului Ion Antonescu, la data de 30 ianuarie 1941, arhitectul Gheorghe Andreescu a formulat următoarea idee: „*Dacă doriți să identificați figura morală din spatele crimelor și jafurilor care au adus o pată de rușine peste țară, tot ce trebuie să faceți este să răsfoiți colecția din ultimii ani ai controversatei serii «Porunca Vremii». Pentru unii indivizi lacomi, care urmau să scoată bani din buzunarul cititorilor neavizați de la marginea societății, a fost pusă zilnic la dispoziție o otravă, substanță ce, în timp, a transformat natura blândă a omului într-o ființă brutală, lipsită de compasiune pentru semeni. Atâta timp cât veți permite ca această otravă să continue să apară în tipar, nu veți reuși să aduceți liniștea atât de mult așteptată poporului nostru.*”²⁹

În perioada interbelică, confruntările din presă reflectau într-un mod autentic starea vieții publice românești și ofereau o imagine sinceră a democrației de atunci. Aceste dispute erau adesea intense, marcate de atacuri verbale nepermise – fie pentru a denigra, fie pentru a dezvălui – și se desfășurau într-un ton extrem de aspru și plin de dispreț față de adversari. Concurența acerbă dintre publicații și jurnaliști, fie că proveneau din sfera stângii sau a drepte, contribuia la adoptarea unui limbaj vulgar și reflecta o intoleranță aproape de neegalat. Dorința de a domina opinia publică și manipularea acesteia în favoarea unor grupuri de interese adesea opace au dus la depășirea oricăror limite în atacurile asupra rivalilor. În acest context, „presa din Sărindar” a vizat constant ziaristii de dreapta, care, la rândul lor, nu și-au scutit adversarii de critici acerbe. Un exemplu notoriu este cel al lui Petre Bănescu, fost colaborator la „Porunca Vremii” și ulterior subdirectorul publicației, care, în primăvara anului 1938, a lansat o campanie neîndurătoare împotriva fostului său patron, dr. Ilie Rădulescu.³⁰ Conform celor publicate în ziarul „Credința”, se susținea că Ilie Rădulescu recurgea la șantaj pentru a obține bani de la evreii înstăriți, fiind adesea influențat și corupt de aceștia.³¹ Ilie Rădulescu se numără fără îndoială printre primii ziaristi români care au exploatat potențialul nelimitat al presei pentru șantaj. Astfel, în rubrica „Tribuna cititorilor” din „Dimineața”, el a început prin a folosi un ton subtil, însă eficient, obligând astfel pe cei vizați să plătească pentru a-și proteja imaginea. Spiritul său comercial, cu rădăcini oltenești, nu făcea discriminări între resursele evreiești, germane sau autohtone, iar preferințele sale erau alimentate

²⁷ Conform articolului din 4 septembrie 1940 (A.C.N.S.A.S., fond penal, dosar 40012, vol. 12, f. 191-194.)

²⁸ „Porunca Vremii”, nr. 1748, 14 septembrie 1940.

²⁹ A.C.N.S.A.S., fond penal, dosar 40012, vol. 13, f. 275.

³⁰ Suita de atacuri o deschide „Lumea Românească” (3 aprilie 1938), printr-un articol titrat Ilie Rădulescu, demascat de foștii săi colaboratori; 20 milioane lei în doar 2 ani, acesta ar fi fost prețul „naționalismului” directorului „Poruncii Vremii”, o adevărată rușine care „se răsfrânge asupra întregii prese românești”. La 6 aprilie, „Frontul” publică articolul lui Bănescu, *Cinismul lui Ilie Rădulescu*, iar în aceeași zi, „Dreptatea”, în *Noi destăinuiri* îl făcea pe I. Rădulescu, „Ilie Lăptărie”, „Ilie cauciuc”, iar pe cei din redacție „negustori de tricolor”. În ziua de 7 aprilie, Bănescu publica, în „Frontul”, *Cum a protestat Ilie Rădulescu împotriva noului regim*, apoi în ziua următoare, tot aici, *Ilie Rădulescu se oferă jidanilor*; „Dreptatea” din 17 aprilie răspundea la 12 întrebări prin articolul *Demascarea lui Ilie Rădulescu*, iar la 19 aprilie, *Ilie Rădulescu demascat*.

³¹ Vezi „Credința”, Nr. 773, 774, 776, 777 ș.a./ 1936

de o retorică vehementă împotriva „jidovismului internațional”, vizând în mod special finanța și burghezia evreiască.³²

Ilie Rădulescu și-a conceput o viziune grandioasă pentru România – o țară mare, care să reunească toți românii sub un singur steag. Această idee se reflectă chiar și în titlul broșurii sale, *Pentru un imperialism românesc*, care nu a fost ales întâmplător. Pentru mulți intelectuali, visul unei țări a românilor, condusă și dominată de burghezia națională, a devenit aproape o obsesie. În această concepție, o Românie puternică nu avea nimic de-a face cu socialismul, ci reprezenta, în esență, un stat burghez național ideal, protejat de orice influență contaminantă. Având în vedere aceste aspecte, postura anti-bolșevică a ziarului nu numai că a rămas constantă, dar s-a intensificat odată cu succesivele insuccese germane de pe frontul răsăritean. Soluțiile propuse, asemănătoare celor ale Comitetului Nansen, erau considerate de redacție doar paliative. În paginile sale, crimele comise în numele comunismului erau expuse fără rețineri, iar ideologia bolșevică era aspru condamnată – după cum se sublinia în *Pata de sânge*: „Bolșevismul este o problemă de salubritate mondială, care nu se poate rezolva prin mofturi diplomatice.”³³

În mai 1944, ziaristul a lansat cartea „*Pentru un imperialism românesc*”, care reprezenta o lucrare de sinteză a concepțiilor sale naționaliste, viziuni asociate în cercurile politice ale vremii cu politica guvernului. Pe 14 iunie 1944, a susținut o conferință la Institutul german pentru știință din București, intitulată „*Tendențele iudeo-bolșevismului*”, lucrare care a fost elogiată de Ernst Gamillscheg. În elogiu, Gamillscheg a subliniat importanța subiectului tratat și impactul acestuia asupra audienței, considerând că abordarea lui Rădulescu era un exemplu de clarviziune în fața amenințărilor percepute la adresa Europei și a României, în special cele legate de bolșevism și influența evreiască. Conferința a fost rememorată nu doar pentru conținutul său, ci și pentru bufetul bogat oferit de gazde, un detaliu care nu a scăpat atenției celor prezenți.³⁴

După schimbarea de regim, imaginea sa publică a fost drastic reevaluată: foștii colegi de breaslă rămași în țară și aliniați noii ideologii îl descriau drept un gazetar venal și corupt, insinuând că articolele sale erau dictate de interese materiale sau externe. Martori ostili, precum jurnalistul comunist Gheorghe Dinu, au declarat în instanță că Ilie Rădulescu practica „o gazetărie venală”, interesată doar de câștig, mergând până la a susține că Rădulescu ar fi strâns bani de la evrei prin șantaj. Astfel, profilul public al lui Ilie Rădulescu a fost demonizat în perioada postbelică: din fost mentor al presei naționaliste, el a ajuns să fie prezentat opiniei publice drept un personaj imoral, agent al propagandei naziste și instigator la ură, pentru a se justifica măsurile drastice luate împotriva sa.

Acuzațiile împotriva lui Ilie Rădulescu au fost strâns legate de rolul său de conducător al ziarului „*Porunca Vremii*” și de orientarea ideologică a publicației. Procurorii Tribunalului Poporului l-au învinuit că, prin întregul său demers jurnalistice din anii războiului, a promovat ideologia fascistă și hitleristă și a contribuit la crearea unui climat public favorabil regimului Antonescu și Axei germane. Conform actului de acuzare, Ilie Rădulescu s-ar fi pus „în slujba Germaniei hitleriste”, diseminând propagandă pronazistă și „orbind opinia publică” cu mitul eroic al mareșalului Antonescu. I s-a reproșat că a orchestrat, prin ziarul pe care îl conducea, o campanie sistematică împotriva forțelor democratice și a celor orientate spre schimbare, prin articole cu caracter virulent antisemit, anticomunist și antioccidental. De asemenea, a fost învinuit de „activitate intensă împotriva clasei muncitoare și a mișcării revoluționare”, formulare ce trăda substratul ideologic al procesului. Practic, noua putere l-a etichetat pe Ilie Rădulescu drept un

³² A.C.N.S.A.S., fond penal, dosar 40012, vol. 9, f. 10-11. Depoziția lui Mircea Grigorescu, 13 aprilie 1945

³³ „*Porunca Vremii*”, nr. 2542, 12 iunie 1943.

³⁴ A.C.N.S.A.S., fond penal, dosar 40012, vol. 10, Detalii din nota SSI din 16 iulie 1943, f. 122

„criminal de război al presei”, responsabil moral pentru crimele regimului antonescian, deși el nu făcuse altceva decât să publice articole și pamflete. Natura profund ideologică a acuzațiilor reiese și din limbajul incriminator folosit de acuzatorul public C. Vicol: acesta a susținut că gazetari precum Ilie Rădulescu s-au făcut vinovați de un „*atac frontal dat democrației*” și chiar de acțiune antinațională, deoarece ar fi creat climatul intelectual propice ascensiunii fascismului. În esență, i se imputa lui Ilie Rădulescu că, prin condeiul său, a servit drept „liant” pentru unirea dintre crimă și politică, furnizând ideologia care a narcotizat conștiințele și a subjugat România celui de-al Treilea Reich. Aceste acuzații evidențiau caracterul de delict de opinie al procesului: autoritățile nu îl judecau pentru vreun act material de trădare sau violență, ci pentru ideile și convingerile exprimate în scris.

Ilie Rădulescu a fost arestat la 30 martie 1945, în contextul pregătirii procesului ziaristilor „fasciști”. Judecata s-a desfășurat în fața Tribunalului Poporului din București, sub președinția magistratului comunist Alexandru Voitinovici (C. Vicol fiind acuzator public). Rădulescu a fost inclus în primul lot de ziaristi deferiți justiției, alături de alți redactori cunoscuți ai presei de dreapta (precum Radu Gyr, Romulus Dianu, Alexandru Hodoș, Romulus Seișanu și Ilie Popescu-Prundeni). La 4 iunie 1945, Tribunalul Poporului l-a condamnat pe Ilie Rădulescu la muncă silnică pe viață, precum și la degradare civică pentru 10 ani, sentința nr. 2/1945 dispunând și confiscarea totală a bunurilor sale mobile și imobile. Hotărârea era extrem de severă, echivalând practic cu o sentință de eliminare definitivă din viața publică. Ilie Rădulescu a declarat recurs, însă toate recursurile primului lot au fost respinse în bloc, ca neîntemeiate și neconstituționale, prin Decizia nr. 16/1945 a Curții Supreme. Astfel, pedeapsa sa a rămas definitivă, marcând unul din primele cazuri de condamnare pe viață a unui ziarist pentru scrierile sale.

Detenția lui Ilie Rădulescu a început în penitenciarul Văcărești, unde condițiile grele și-au pus amprenta asupra sănătății sale. Ulterior a fost transferat la închisoarea Aiud, penitenciar cunoscut pentru regimul dur aplicat deținuților politici. Anii de temniță au fost cruși cu fostul gazetar: în urma tratamentelor și privării de asistență medicală adecvată, Ilie Rădulescu a suferit o hemoragie cerebrală care l-a lăsat parțial paralizat. Cu toate acestea, autoritățile nu au dat dovadă de clemență – chiar și grav bolnav, el a rămas încarcerat. Avocatul său, Titus Râpeanu, a intervenit abia în 1956, solicitând Tribunalului Regiunii București să țină cont de starea de paralizie a clientului său. Între timp, contextul juridic evoluase: după modelul proceselor de la Nürnberg, se punea problema reevaluării unor condamnări pentru „propagandă de război”. Profitând de acest context, Ilie Rădulescu a înaintat, la 20 octombrie 1955, o cerere de revizuire a sentinței către Curtea Supremă. În memoriul adresat instanței, el a invocat principiile Tribunalului de la Nürnberg, argumentând că ziaristii și crainicii radio nu pot fi considerați criminali de război.³⁵ Practic, Ilie Rădulescu susținea că a-l ține după gratii pentru delict de opinie reprezenta o nedreptate flagrantă și o încălcare a normelor fundamentale ale justiției. În mod surprinzător, această contestație a fost admisă: prin Sentința nr. 187 din 21 ianuarie 1956, Tribunalul Popular al Capitalei (Colegiul II Penal) a dispus punerea în libertate a lui Ilie Rădulescu. După un deceniu de detenție, fostul director al „Porunca Vremii” gusta o scurtă izbăvire.

Libertatea sa avea însă să fie efemeră. Regimul comunist, deranjat probabil de precedentul juridic creat, a dispus rejudecarea procesului conducătorilor „Porunca Vremii”. După tergiversări și noi expertize, noul proces s-a încheiat la 25 octombrie 1956, când Tribunalul Militar i-a condamnat din nou pe Ilie Rădulescu și pe secundul său, Ilie Popescu-Prundeni, la 20 de ani de închisoare grea, menținând și confiscarea averii, sub acuzația de „activitate intensă împotriva

³⁵ A.C.N.S.A.S., fond penal, dosar 40012, vol. 10, f. 473. Depoziție

clasei muncitoare și a mișcării revoluționare”.³⁶ La 26 ianuarie 1957, recursul lor a fost respins, sentința rămânând definitivă. Deși instanța a ținut cont de pedeapsa deja executată din 1945, practic verdictul confirma că Ilie Rădulescu trebuia să rămână în detenție (teoretic până la ispășirea celor 20 de ani total, adică mijlocul anilor '60). Este relevant că, în cursul acestei rejudicări, Ilie Rădulescu – deși grav bolnav – a protestat energic împotriva fabricării probelor. Într-o notă adresată judecătorilor, el a denunțat sentința din octombrie 1956 ca fiind dată cu încălcarea noilor dispoziții de procedură penală privind bolnavii incurabili și pe baza unor probe falsificate, referindu-se la un certificat medical modificat prezentat de acuzare. Aceste obiecții au rămas fără efect asupra verdictului. Din nefericire, la scurt timp după recondamnare, Ilie Rădulescu – epuizat de detenție și boală – s-a stins din viață. (conform unor surse, în anii următori procesului, deși datele exacte nu sunt clar documentate).

Cazul lui Ilie Rădulescu ilustrează soarta tragică a multor intelectuali și ziariști în perioada de tranziție către regimul comunist. Consecințele personale au fost devastatoare: și-a petrecut ultimii ani ai vieții în închisorile comuniste, suferind fizic (paralizia și deteriorarea sănătății) și psihic, stigmatizat drept trădător. În plan profesional, opera sa publicistică a fost interzisă și ștersă din memoria oficială; numele său a devenit tabu în presa controlată de comuniști, menționat doar în contexte propagandistice negative. Ilie Rădulescu, odinioară un nume important al gazetăriei interbelice, a fost șters din memoria culturală a epocii comuniste sau pomenit doar ca exemplu de „ziarist fascist” ce a primit pedeapsa meritată. În anii regimului comunist, evocarea lui servea exclusiv pentru a justifica oficial epurarea presei burgheze, consolidând discursul victimizării clasei muncitoare de către foștii propagandiști reacționari.

Abia după prăbușirea comunismului, începând cu anii '90, cercetările istorice au readus în discuție figura lui Ilie Rădulescu într-o lumină mai nuanțată. S-a subliniat că el a fost, în fapt, o victimă a represiunii de tip totalitar, condamnat mai degrabă pentru idei și opinii decât pentru acțiuni penale concrete. Această reevaluare face parte dintr-un proces mai larg de recuperare a memoriei jurnaliștilor interbelici persecutați. Totuși, numele lui Ilie Rădulescu rămâne puțin cunoscut publicului larg post-1989, comparativ cu alte personalități (de pildă, Pamfil Șeicaru sau Nichifor Crainic). În memoria culturală românească, el întruchipează astăzi mai degrabă tipologia ziaristului sacrificat pe altarul schimbării de regim, un caz exemplificator în studiile despre epurarea intelectualității. Lucrările de cercetare istorică privind delictul de opinie în anii '40 îl includ adesea drept studiu de caz despre cum scrisul și convingerile politice au putut atrage pedepse de o severitate extremă.

Condamnarea lui Ilie Rădulescu are o funcție simbolică aparte în procesul de epurare a presei postbelice. În primul rând, cazul său a servit drept exemplu intimidant pentru toți ceilalți ziariști: pedepsirea lui publică, ca director al uneia dintre cele mai cunoscute gazete naționaliste, a transmis mesajul că noul regim nu va tolera nicio abatere de la linia ideologică impusă. Astfel, condamnarea sa a funcționat ca un avertisment – mulți jurnaliști s-au grăbit să se alinieze noilor directive politice și ideologice sau să se retragă din viața publică, de teama unor consecințe similare.

În al doilea rând, din punct de vedere ideologic, procesul lui Ilie Rădulescu a avut rolul de a delegitima în bloc întreaga presă naționalistă interbelică. Prin sentința dată – echivalând practic naționalismul de expresie gazetărească cu o crimă împotriva poporului – noua putere a încercat să rescrie istoria recentă, prezentând perioada anterioară nuanțat ca fiind dominată de o presă vinovată de „instigare la fascism”. Acest lucru a conferit justificare morală regimului comunist

³⁶ Ibidem, vol. 8, f. 67. Procesul verbal din dosarul 975/1956

pentru a confisca bunurile și a anula drepturile civile ale ziariștilor vechiului regim, consolidând astfel schimbarea radicală de elită în lumea mass-mediei.

Mai mult, prin analogii forțate cu criminalii de război propriu-ziși, autoritățile au transformat un proces de opinie într-unul de siguranță națională. Tribunalul Poporului a prezentat activitatea jurnalistică a lui Ilie Rădulescu ca pe un factor cauzal al crimelor regimului antonescian, atribuindu-i o responsabilitate colectivă pentru dezastrul țării. Astfel, condamnarea sa simboliza și expunerea publică a vinei colective atribuite presei „burgheze” interbelice, întărind mitologia comunistă conform căreia doar eliminând acești formatori de opinie „reacționari” putea fi reclădită societatea pe baze noi și „democrat-populare”. În terminologia teoriei politice, cazul Ilie Rădulescu poate fi interpretat ca o formă de justiție de tranziție instrumentalizată ideologic: justiția a fost folosită nu atât pentru fapte penale concrete, cât pentru a transmite un simbol politic – acela că vechea ordine este condamnată și repudiată. În concluzie, destinul lui Ilie Rădulescu întruchipează funcția represiv-pedagogică a epurărilor comuniste timpurii: încarcerarea sa pe viață (ulterior redusă la 20 de ani) pentru simple articole de presă a demonstrat cum condeiul putea fi tratat drept armă, iar cuvintele drept delict, atunci când noul regim dorea să își impună monopolul asupra adevărului istoric și discursului public.

BIBLIOGRAPHY:

1. **Boia, Lucian.** *Capcanele istoriei. Elita intelectuală românească între 1930 și 1950.* București: Humanitas, 2012.
2. **Cioroianu, Adrian.** *Pe umerii lui Marx. O introducere în istoria comunismului românesc.* București: Editura Curtea Veche, 2005.
3. **Deletant, Dennis.** *Communist Terror in Romania: Gheorghiu-Dej and the Police State, 1948–1965.* New York: St. Martin’s Press, 1999.
4. **Petrescu, Dragoș, și Cristian Vasile (coord.).** *Istoria comunismului din România. Documente. Vol. I: Perioada Gheorghiu-Dej (1945–1965).* București: Humanitas, 2010.
5. **Oprea, Marius.** *Banalitatea răului. O istorie a Securității în documente (1948–1989).* București: Editura Polirom, 2002.
6. **Livezeanu, Irina.** *Cultural Politics in Greater Romania: Regionalism, Nation Building and Ethnic Struggle, 1918–1930.* Ithaca: Cornell University Press, 1995.
7. **Ioniță, Iulian.** „Tribunalul Poporului și epurarea presei din România (1944–1946).” *Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”*, vol. 50 (2013): 233–258.
8. **Zub, Alexandru.** *Istorie și finalitate. În căutarea identității.* Iași: Editura Polirom, 2004.
9. **Ștefănescu, Bogdan.** *Postcolonialism/Postcommunism: Siblings of Subalternity.* Amsterdam: Rodopi, 2013.
10. **Ghiță, Eugen.** *Presa românească sub cenzura comunistă (1944–1977).* București: Editura ALL, 2000.
11. **Mihăilescu, Vintilă.** „Despre vină și vinovăție în regimurile post-totalitare.” *Dilema Veche*, nr. 475 (2013).
12. **Crainic, Nichifor.** *Ortodoxie și etnocratism.* București: Editura Roza Vânturilor, 1997.
13. **Țurcanu, Florin.** *Pitești. Cronica unei sinucideri asistate.* București: Polirom, 2007.
14. **Hitchins, Keith.** *Romania 1866–1947.* Oxford: Clarendon Press, 1994.
15. **Pavel, Cătălin.** *Arheologia iubirii: De la Neanderthal la Taj Mahal.* București: Humanitas, 2019. (pentru analiza memoriei culturale și ideologiei afective)